

Tres poemes de Rafael Alberti

per Antonio Colinas

El nostre amic Antonio Colinas ha treballat darrerament en l'estudi –una de les direccions de la seva importantíssima activitat literària– de l'estada a Eivissa de Rafael Alberti i de la influència d'aquest període en l'obra posterior. Ja coneixíem els dos grans Retornos o evocacions d'una illa feliç i d'un amor fugitiu en un bosc de l'illa. Hi ha, però, més referències eivissenques, tant a la poesia d'Alberti com a la prosa o al teatre. Colinas ens en parla a l'article següent, que ha escrit per a aquesta revista i que m'ha demanat que jo tradueixi al català. L'acompanyen tres mostres poètiques que donam en la forma original castellana i en una meva versió catalana que el benvolgut escriptor ha desitjat que les acompanyi.

M.V.LL.

Aprofundint en la relació entre Rafael Alberti i Eivissa, no s'acaben les sorpreses. Sabem que en les cinc setmanes, aproximadament, que el poeta andalús va viure a l'illa, l'estiu de 1936, no va escriure gaire. Tanmateix, aqueixa breu estada deixaria dins ell un sediment de vivències i impressions que més endavant passarien als seus poemes, a algunes proses, al seu teatre.

Per tothom és coneguda la presència eivissenca en el que sigui tal vegada el més bell i rotund dels llibres de poemes d'Alberti, *Retornos de lo vivo lejano*. *Retornos de una isla dichosa* i *Retornos del amor fugitivo en los montes* són dos dels poemes més clars en aquest aspecte, però no n'hem d'oblidar uns altres en què l'atmosfera de l'illa és inconfusible, com *Retornos del amor en las dunas radiantes* o *Retornos del amor en los bosques nocturnos*. El poeta mateix m'ha confirmat les ressonàncies eivissenques en aqueixos i d'altres poemes del llibre, per bé que a voltes evocades de manera més parcial.

Sóc també de l'opinió (i estic en camí de provar-ho) que la presència d'Eivissa batega en d'altres poemes escrits a la darrerria d'aquells anys 30 i, no cal dir-ho, durant els dies de l'exili. Així s'esdevé, per exemple, en el poe-

Rafael Alberti i Maria Teresa León.

met titulat *En el "Mendoza"*, pàgina d'un *Diario de a bordo* que el poeta escriu en aquest vaixell. Alberti abandona Marsella en el "Mendoza", rumb a Amèrica, però en passar entre l'illa d'Eivissa i el cap alacantí de Sant Antoni té records per a les dues costes. Alguns anys després, a dos dels poemes de *Baladas y canciones del Paraná*, tornarà a evocar l'illa. A

la *Canción 45* recorda els dies en què va ser feliç vivint devora el molí de can Socarrat, dalt de la necròpoli eivissenca. A la *Canción 47* és l'Eivissa ja en guerra, la dels fugitius i dels desertors, la que desperta la seva memòria.

Naturalment, la presència d'Eivissa és ben emocionada i viva a moltes de les planes del segon volum de les seves memòries,

Alberti i un grup de poetes, a Eivissa, el mes de maig del 87.

La arboleda perdida, a les quals no falten, fins i tot, uns records del retrobament amb l'illa —cinquanta anys més tard— el maig de 1987. Complementària d'aquesta informació (i molt valuosa i precisa en els seus detalls) és la que ens proporciona la seva dona a *Memoria de la melancolia*. Llevat d'alguna inconcreció pel que fa als

topònims, he tingut la possibilitat de comprovar la pràctica totalitat de detalls que l'esposa del poeta ens dona sobre Eivissa.

No menys important és l'empremta eivissenca en el teatre de Rafael Alberti. Ell ve precisament de vacances, l'estiu de 1936, per tal d'escriure una obra teatral. Així ens ho diu d'una manera explícita a les seves memòries: "Un xoc paorós de trens en un túnel entre Lleó i Galícia ens decidí a canviar el nostre rumb geogràfic, elegint aleshores l'illa d'Eivissa..." I afegeix: "Era un viatge gairebé secret a fi d'escriure la meua obra de teatre *El trébol florido*". Tenim confirmació d'aquest fet gràcies a uns altres testimoniatges escrits i personals. Així, al relat *Una historia de Ibiza*, al seu pròleg, també escriu Alberti: "A primers de juliol de 1936, me'n vaig anar a l'illa d'Eivissa per escriure una obra de teatre amb la finalitat de presentar-la al Premio Lope de Vega".

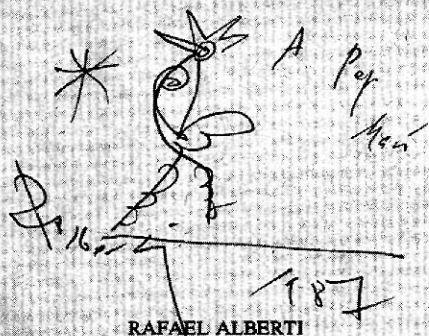
En *Una historia de Ibiza* el poeta ens oferirà una versió novel·lada dels esdeveniments bèl·lics d'aquells dies, però també amb bastant de fidelitat als fets. No fa gaire, Alberti ha editat una

de les seves obres teatrals inèdites, *De un momento a otro*. Quina no seria la meua sorpresa en trobar en aquesta obra de finals de 1936 —escrita, doncs, immediatament després de l'estada del poeta a l'illa— moltíssimes referències eivissenques, mig velades; des dels noms d'alguns bars —que són els que ell visitava a Vila, "Bar La Estrella", "Bar Puerto"— fins a noms dels personatges i, sobretot, algunes converses que el protagonista manté amb obrers i pescadors, que no són sinó un calc de les que ell va tenir amb els refugiats del Corb Marí. L'acció de l'obra *De un momento a otro* transcorre el 18 de juliol de 1936 a El Puerto de Santa María, el poble natal del poeta, però tothom sap que en aqueixa data Alberti es trobava a Eivissa.

Aquest article va néixer d'una xerrada sobre aquests temes que he tingut darrerament amb el meu admirat amic Marià Villanómez. M'alegra que ell acollís la idea de publicar-lo i que hagi tingut l'amabilitat d'oferir-nos la versió catalana que ara recull la revista *Eivissa*.

ANTONIO COLINAS

RETORNOS DE UNA ISLA DICHOSA Y OTROS POEMAS

Del "Diario de a bordo"

En el "Mendoza"
todo suena a español
raído, de Orán.
Azul, se estira Ibiza.
Allí fui prisionero en un monte
de pinos.
Mi vida era una choza
de parasol
y vientos marinos.

Del "Diari de bord"

Al "Mendoza"
tot sona com a espanyol
pobre, d'Orà.
Blava, s'estira Eivissa.
Hi vaig ser presoner en un puig
de pins.
La meva vida era una cabana
d'ombratge
i vents marins.

(De *Vida bilingüe de un refugiado español en Francia*, 1939-1940)

Canción 45

Molino, ¿adónde me lleva
tu rueda?

No eres molino de vela.

De velas negras y blancas
tuve un molino de vela.

Isla de pinos azules.
Isla de higueras.

Pastores del mar bañaban
las ovejas

Y el mar balaba en la arena.
Rodando,
balaba el mar en la arena.

Cançó 45

Molí, a on em duu
la teva roda?

No ets molí de vela.

De veles negres i blanques
vaig tenir un molí de vela.

Illa de pins blaus.
Illa de figueres.

Pastors del mar banyaven
les ovelles.

I el mar belava a l'arena.
Rodant,
belava el mar a l'arena.

Canción 47

Por las islas, desertores.
Marineros de los barcos
españoles.

Huidos, buscan la noche.
Noches de libres estrellas
en los bosques.

Libres parecen las islas
en la noche.

Ser español y soldados
de la luz les dio la noche.
Calabozos más oscuros
que la noche.

Volverán. ¡Pero qué bellas
las libres islas de la noche!

Cançó 47

Per les illes, desertors.
Mariners dels vaixells
espanyols.

Fugitius, busquen la nit.
Nits de lliures estrelles
als boscos.

Lliures semblen les illes
dins la nit.

Ser espanyol i soldats
de la llum els donà la nit.
Calabossos més obscurs
que la nit.

Tornaran. Però que belles
les lliures illes de la nit!

(De *Baladas y canciones del Paraná*, 1953-1954)